

Галина ВАСИЛЬЄВА

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Марія ФЕНЬ

здобувачка освітньо-професійної програми
«Стратегії і практики інклюзивного навчання»
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СПІЛЬНОГО ВИКЛАДАННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні інноваційні процеси в Україні спрямовані на демократизацію та підвищення якості освітнього процесу, забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами. Прогресивність інклюзивної освіти зумовлює переосмислення підходів до організації освітнього процесу у закладі освіти, зокрема підбір ефективних форм і методів навчання, що враховуватимуть можливості дітей з особливими освітніми потребами, впровадження інноваційних технологій в освіту.

Застосування різноманітних технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами сприяє розширенню світогляду, розвитку мовлення, сприйняття та мислення учнів, інтеграції дитини у суспільство, мотивує та активізує пізнавальні процеси здобувачів освіти, створює умови для оволодіння дитиною життєвими компетенціями тощо.

Питання інклюзивної освіти та технологізації освітнього процесу висвітлено у низці публікацій вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, концепції інклюзивного навчання для вітчизняного освітнього простору розроблено науковцями Інституту спеціальної педагогіки і психології ім. Миколи Ярмаченка

НАПН України. Технології роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі описано у працях D. Johnson, R. Johnson, T. Loreman, Е. Данілавичюте, В. Засенка, Л. Коваль, А. Колупаєвої, С. Литовченко, О. Мартинчук, Ю. Найди, Л. Савчук, Т. Сак, Т. Скрипник, Н. Софій, О. Таранченко, В. Тарасун, О. Федоренко, Г. Хворової та ін.

Серед сучасних технологій організації освітнього процесу для учнів з особливими освітніми потребами у контексті особистісно-орієнтованого підходу є технологія спільного викладання.

Спільне викладання – це така організація навчання у класі, коли спеціалісти (учитель та спеціальний педагог чи асистент учителя) разом здійснюють викладання в єдиному фізичному просторі (класі), у різноманітній за складом групі учнів, серед яких є діти з особливими освітніми потребами. Основним у навчанні є не викладання матеріалу, а організація діяльності всіх учнів класу із засвоєння матеріалу. Цей спосіб викладання використовується як для задоволення потреб окремих учнів, так і для покращення ефективності викладання в цілому для всіх школярів [1, с. 6-7].

Спільне викладання характеризується зарубіжними науковцями як дієвий підхід до надання освітніх послуг й забезпечення особливих потреб учнів в інклюзивному середовищі (Friend, Cook, 1996), одним з найбільш переконливих проявів професійної співпраці (Johnson D.W., Johnson R.T., 1994). На думку дослідників, спільне викладання має місце тоді, коли «... двоє чи більше фахівців разом викладають для різноманітної, або мішаної, групи учнів в умовах єдиного фізичного простору та часу» [2, с. 155–182].

Зарубіжними науковцями напрацьовано шість моделей спільного викладання, а саме: «паралельне викладання», «альтернативне викладання», «командне викладання», «станції», «один навчає, інший спостерігає», «один вчитель, інший асистент».

Треба зазначити, що в Україні широко використовується лише остання із перелічених моделей. Водночас важливо наголосити на тому, що ця модель в

українському освітньому просторі впроваджується без урахування її чіткого алгоритму і тому є недостатньо ефективною, оскільки асистент вчителя, який необізнаний щодо ходу уроку, не встигає зорієнтуватися, чим він може бути корисним; коли бачить, що учень з особливими освітніми потребами не виконує завдання, то підходить до нього, дублює інструкції вчителя, прагне допомогти цьому учневі (наприклад, пишучи його рукою), але насправді заважає і йому, і вчителю, й іншим учням [3, с. 140–141].

Спільне викладання вимагає ретельної підготовки навчального матеріалу, узгодження методів та форм викладання матеріалу, розуміння кінцевих результатів, вирішення загальних організаційних питань. Реалізації спільного викладання передують спільне обговорення педагогами вибору, особливостей застосування та оцінювання того чи іншого методу, як стосовно окремих учнів, так і класу загалом. Обмін думками відбувається на основі наявних знань про навчальну програму, методи навчання, адаптації й модифікації відповідно до конкретної особливої потреби учнів [4, с. 79].

Налагодження спільного викладання педагогічними працівниками необхідне для позитивної динаміки розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Тільки при наявності спільних мотивацій, цілей та завдань можлива реалізація індивідуальної програми розвитку дитини, її прогрес у навчанні та соціалізація в суспільстві. Спільне викладання сприяє професійному розвитку педагогічних працівників, впровадженню інноваційних технологій, співпраці з усіма необхідними фахівцями, позитивному налаштуванню на результати своєї діяльності. Завдяки спільному викладанню кожен учень та учениця отримують якісні освітні послуги.

Отже, аналіз публікацій дослідників дає змогу з'ясувати розмаїття підходів стратегій і засобів, які застосовуються в інклюзивному освітньому середовищі для налагодження плідного партнерства між вчителями, спеціальним педагогом, асистентом вчителя для застосування технології спільного викладання в умовах інклюзивного навчання. При цьому недостатньо розробленим лишається питання

продуктивної взаємодії та партнерства між вчителем та асистентом вчителя (спеціальним педагогом) у сучасному інклюзивному освітньому середовищі, недостатній рівень підготовки вчителів, відсутність належної підтримки адміністрації закладу освіти, труднощі при розподілі повноважень між учителями та ін.

В Україні немає достатньо досліджень щодо застосування спільного викладання в умовах інклюзивного навчання. Зважаючи на актуальність проблеми, це створює хороші можливості для проведення власних досліджень та розробленні методичних рекомендацій щодо ефективного застосування технології спільного викладання в умовах інклюзивного навчання у вітчизняному освітньому просторі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Спільне викладання в інклюзивному класі : метод. матеріали / укладач : Софій Н. З. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с.
2. Johnson D. W., Johnson R. T. Learning together and alone (4th ed.), Needham Heights, MA: Allyn and Bacon. 1994.
3. Скрипник Т. В. Діти з аутизмом в інклюзії : сценарії успіху : монографія. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2019. 208 с.
4. Федоренко О. Особливості впровадження технології спільного викладання у процес навчання учнів із порушенням слуху в різних типах освітніх закладів. *Особлива дитина : навчання і виховання*. 2014. № 4. С. 75-80.